

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

факультет журналістики

кафедра прикладної лінгвістики та літературознавства

кафедра іноземних мов

кафедра журналістики

кафедра філософії

**КОНЦЕПТИ, ДИСКУРС І ЕТИКА КОМУНІКАЦІЇ: ЛІНГВІСТИЧНІ,
ЖУРНАЛІСТСЬКІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ**

Матеріали міжкафедрального круглого столу

27 березня 2026 року

Одеса – 2026

УДК 81'42:174.4:070(049.2)
К653

Круглий стіл проведено відповідно до наказу ректора Національного університету «Одеська юридична академія» від 03 березня 2026 р. № 462-59

Організаційний комітет конференції:

Голова оргкомітету:

Мінас АРАКЕЛЯН – проректор з наукової роботи, доктор юридичних наук, професор.

Заступники голови оргкомітету:

Олена СКАЛАЦЬКА – декан факультету журналістики, доктор філософських наук, професор.

Мирослава МАМИЧ – завідувач кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, доктор філологічних наук, професор.

Олексій ФЕДОТОВ – начальник науково-дослідної частини, доктор юридичних наук, професор.

Робоча група:

Юлія ТОМЧАКОВСЬКА – завідувач кафедри іноземних мов, доктор філологічних наук, доцент.

Вікторія КОЛКУТІНА – завідувач кафедри журналістики, доктор філологічних наук, професор.

Ігор ШАМША – в.о. завідувача кафедри філософії, кандидат філософських наук, доцент.

Анастасія КІСЕЛЬОВА – доцент кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, кандидат філологічних наук, доцент.

Таїсія ІВАНІЙЧУК – директор наукової бібліотеки НУ «ОЮА»

Метою круглого столу було осмислення ролі мови, комунікації та дискурсивних практик у сучасному суспільстві, а також етичних засад інформаційної взаємодії в умовах розвитку медіа й цифрових технологій. Учасники обговорили проблеми медійних маніпуляцій, поширення фейкової інформації, етики комунікації, меж свободи слова та впливу соціальних мереж і генеративного штучного інтелекту на суспільну свідомість. Окрему увагу приділено лінгвістичним і філософським аспектам формування смислів, істини та відповідальності за комунікативні дії. У підсумку наголошено на важливості критичного мислення та формування етично відповідального інформаційного середовища.

Матеріали та пристатейна література публікуються в авторській редакції. За достовірність фактичної інформації у публікаціях відповідальність несуть автори.

Концепти, дискурс і етика комунікації: лінгвістичні, журналістські та філософські виміри : матеріали міжкафедр. круглого столу (м. Одеса , 27 березня 2026 р) / упоряд.: М. В. Мамич. Одеса : НУ «Одеська юридична академія», 2026. 110 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/32787> ;DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.32787>

© НУ «Одеська юридична академія», 2026

ЗМІСТ

Варешкіна Н.

Взаємозалежність професійного та повсякденного дискурсу.....7

Грушевська Ю.

Функціонування прагматонімів-комполітів у рекламних текстах.....11

Єременко О.

До питання про співвідношення мовної та аксіологічної картин світу 15

Єрмоменко С. (S. Yeromenko)

Translation of stylistic devices.....18

Іванійчук Т.

Цифрова бібліотека як дискурсивний простір: формалізація метаданих і персоналізація інформаційних сервісів в контексті відкритої науки.....21

Капустіна Н.

Цифровий простір як поле етичної взаємодії у сфері бізнес-комунікацій....27

Кісельова А.

Метафоризація та мовна гра як інструменти конструювання професійної картини світу ІТ-фахівця.....30

Ковальова К.

Метафоризація як засіб репрезентації концепту fabrics в мовній картині світу.....34

Олександр ЄРЕМЕНКО,
*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії,
Національний університет
«Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ МОВНОЇ ТА АКСІОЛОГІЧНОЇ КАРТИН СВІТУ

Сучасна війна України з Росією має цивілізаційний аспект. Вона розгортається на тлі протистояння Російської держави-цивілізації з Західною цивілізацією. Це протистояння має різноманітні аспекти, в тому числі, культурні, світоглядні, мовні тощо. Отже, проблема мовної ідентичності як складової цивілізаційної ідентичності набуває значної актуальності. І в науковій спільноті, і в медійному просторі сучасної України загострюється мовне питання. Широко обговорюється доцільність або навіть необхідність повного витіснення російської мови з комунікаційного простору ураїнського суспільства і навіть зі свідомості всіх громадян України.

Що стосується світу цінностей, який притаманний громадянам України, то ця сфера суспільної свідомості обговорюється зовсім не так жваво, як мовне питання. Це викликає в нас здивування і навіть непорозуміння. На наш погляд, цінності не менш важливі, ніж мова. Висловимо гіпотезу, що цінності мають дуже велике значення як чинник національно-державної ідентичності, а що стосується цивілізаційної ідентичності, то цінності навіть переважають мову за своєю вагомістю.

Суттєва значимість мови у формуванні картини світу не піддається сумніву. Розуміння цієї значимості ґрунтується на думках і дослідженнях видатних лінгвістів та філософів ХХ століття. Можна пригадати гіпотезу лінгвістичної відносності Е. Сепіра та Б. Ворфа (Whorf, 1956); вчення пізнього Л. Вітгенштайна про мовні ігри (Wittgenstein, 2009).; вчення

пізнього М. Гайдеггера про мову як «дім буття» тощо. В цьому контексті мова розуміється як своєрідний культурний код, який формує світоглядну матрицю носіїв даної мови.

Зрозуміло, важко заперечувати ці глибокі вчення, але ми спробуємо. Втім, наше заперечення буде не категоричним. Ми хочемо звернути увагу, по-перше, на відносну самотіність системи цінностей як сфери суспільної свідомості; по-друге, на надзвичайну важливість системи цінностей. Обґрунтуванню значущості цінностей у духовному світі людини присвячені дослідження таких видатних мислителів як В. Дільтей, В. Віндельбанд, Г. Рікерт, М. Вебер, М. Шелер. Важливий внесок у розуміння системи цінностей внесли дослідження психологів та культурологів М. Рокича, В. А. Бретуейта та В. А. Скота (Braithwaite, Scott, 1991). Цінності це фундаментальні принципи, переконання та ідеали, які багато в чому визначають як психологічну структуру особистості, так і культурно-ментальні засади суспільства.

До міркувань видатних дослідників додамо аргументи, які базуються на звичайних законах логіки. Звичайно, мова і цінності щільно взаємопов'язані. Але вони не тотожні. «Бути взаємопов'язаним» і «бути тотожним» - це різні речі. Цінності мають власне вкорінення в суспільній свідомості, власні засади, власну сутність. Всі ці аспекти аж ніяк не зводяться до мови. Якщо це так, то, по-перше, цінності мають самотійну природу відносно мови. По-друге, не тільки мова впливає на цінності, але і цінності впливають на мову. Наполягаємо: можна бути російськомовним прибічником європейських цінностей, так само як і україномовним прибічником авторитарно-тоталітарних цінностей. На наш погляд, думка про те, що російськомовна людина ні в якому разі не може сповідувати європейські цінності, є дуже хибною. І ми вважаємо, що в ситуації протистояння держав і цивілізацій саме цінності, які сповідують ворогуючі спільноти, відіграють вирішальну роль. Зрештою людина буде на тому чи іншому боці

протистояння не стільки залежно від мови, якою вона спілкується, скільки залежно від цінностей, в які вона вірить.

Література

1. Braithwaite V. A., Scott W. A. Values. // J. P. Robinson, P. R. Shaver, L. S. Wrightsman. (1991). Measures of Personality and Social Psychological Attitudes. New York: Academic Press.
2. Whorf B. L. (1956). Language, thought and reality: Selected writings of Benjamin Lee Whorf. Ed. John B. Carroll. The Massachusetts Institute of Technology. 278 p.
3. Wittgenstein L. (2009). Philosophical investigations. Basil Blackwell Ltd. 330 p.